

Minnesanteckningar 2002-10-08

Plats: Brunstorp, Huskvarna

Deltagare:

Åsa Ahrland, RAÄ	Eva Jansson, samordnare
Björn Aldén, Botaniska Trädgårdarna	Matti Leino, Sesam
Roland von Bothmer, SLU	Göran Svanfeldt, FOR
Agneta Börjesson, SJV	Else-Marie Strese, Friluftsmuseerna
Jan Gustavsson, SJV	Eva Thörn, NGB
Lars-Åke Gustavsson, Friluftsmuseerna (extra)	Jens Weibull, samordnare
Inger Hjalmarsson, NGB (från punkt 4)	Sofia Wretblad, Formas
	Sune Zachrisson, SPS

Representanter från CBM, LRF, TRF, Naturvårdsverket, växtförädlarna och Sida saknades på mötet.

1 Inledning och minnesanteckningar från förra mötet

Sofia Wretblad och Else-Marie Strese hälsades välkomna som nya representanter för Formas respektive Friluftsmuseerna.

Åtgärder som skulle göras enligt minnesanteckningarna från förra mötet behandlas under andra punkter. Minnesanteckningarna från förra mötet lades därmed till handlingarna.

2 På gång

SLU

Samlingarna på SLU i Öjebyn, Alnarp, Arboretum Norr etc är ett problem. De hör inte till verksamhet som ligger inom SLU s mandat och kommer därför att avvecklas. Inget material kommer dock att kastas förrän det är genomgången. Vad som händer med dessa samlingar därefter är frågan. Även de kollektioner som olika forskare lämnat efter sig måste tas tillvara på lämpligt sätt.

Forskning bedrivs inom pre-breeding, taxonomi och bevarandestrategier. Taxonomisk forskning har fortfarande låg prioritet.

På utbildningssidan är målet att få in genetisk diversitet i grundutbildningen. Ett flertal examensarbeten har gjorts inom ämnet. Antalet doktorander ökar.

Friluftsmuséerna

Arbetar efter BIODOM-utredningens intentioner. I denna poängteras nätverket mellan friluftsmuseerna, hembygdsmuseerna m fl. Informationsverksamheten är viktig bland annat genom att visa upp mångfalden. Den ekonomiska verkligheten medför dock att aktiviteterna minskar inom området eftersom växterna ofta är arbetskrävande och därför en dyr del av verksamheten.

Julita fortsätter att arbeta med humleprojektet främst gäller det analyser av kottarna i det material som kommit in.

I rosinventeringsprojektet har nu fältarbetet avslutats. Mellan 4-500 kollektioner har noterats och materialet har fotograferats och pressats. Slutrapport kommer under våren. Projektet har gällt både insamlingsmetodik och inventering.

Riksantikvarieämbetet

Riksantikvarieämbetets aktiviteter inom POM är för närvarande små. De undersöker dock möjligheten att få projektpengar till fortsättning på Fröuppropet. Det är möjligt att det går att koppla ihop med projektet om trädgårdar i Halland.

Sveriges pomologiska sällskap

Sällskapet håller för närvarande på att inventera Sverige på intresserade och kunniga personer inom det pomologiska området. Detta för att kunna genomföra inventeringen. Har haft ett möte i Örebro och kommer att gå vidare i andra delar av landet. Där informerades om inventeringen och SPSs roll. Man gjorde också en praktisk övning där deltagarna fick leta i en trädgård enligt det formulär som SPS och NGB har tagit fram. Det gäller att få en så enhetlig inventering som möjligt. Lusten och trycket att sätta igång med inventeringen är stort.

FOR

Har under året lagt ner mycket arbete för att sprida budskapet om Fröuppropet. Kommer att fortsätta med detta. Har arbetat vidare på exemplet Långbro gård (se minnesanteckningar 2002-04-15).

Nordiska genbanken

Specialsamlingar av korn, vete och ärt håller på att gås igenom. Fröerna har packats om, försetts med passportdata och groningstestats. Även uppförökning och förnygring har gjorts samt beskrivning och evaluering. Genomgång av grönsakerna har slutförts i år. Lin och oljeraps har beskrivits. Hampa som repatrierats från Vavilovinstitutet har odlats i Ryssland för att beskrivas och evalueras.

Bärsorter som insamlats har planterats i krukor i väntan på att få planteras i den kommande nationella samlingen i Balsgård. Dokumentation om sorterna har bearbetats och en kompletterande beskrivning har också gjorts.

Fruktträd för urban miljö har identifierats och karaktärerna hos dessa har beskrivits och moderträden i landet har kartlagts.

Narcisserna från pilotprojektet har dokumenterats, likaså pelargonerna. Även bilder har skannats in.

Botaniska trädgårdarna

Botaniska trädgården i Uppsala och Bergianska Trädgården i Stockholm hade tillsammans med CBM en monter på Älvsjömässan som beskrev verksamheten inom POM.

Olika insamlingsprojekt och annat är på gång bland annat gällande äpplen och klockhyacint. Ett projekt om torpväxter är på gång i Skåne och Småland och projekten om narcisser och zonalpelargonier håller på att avslutas.

I Göteborg finns nu en del av trädgården där äldre växtsorter ska visas upp.

SKUD (svensk kulturväxtdatabas) är på god väg att bli färdig men har behov av att utvecklas vidare. Databasen blir mycket användbar för alla som arbetar med kulturväxter.

Sesam

Sesams verksamhet är att årligen föröka upp fröodlade sorter av kulturväxter inom föreningen och så har skett även i år.

Föreningen har dokumenterat eget material, material som kommit in med Fröuppropet och en del NGB material. Främst har det varit bönor, vårvete, havre och ärtor. Sesam har i ett flertal sammanhang gjort reklam för Fröuppropet.

Sesam har på NGBs uppmaning och i eget intresse sökt fröer med svensk klingande namn i andra genbanker för att se om där finns svenskt material som inte har registrerats som sådant.

Sesam har också haft kontakter med systerorganisationer i andra länder, främst Danmark, med anledning av om de ska vara aktiva i de nationella programmen. Det råder större motsättningar mellan NGOer och myndigheter i andra länder.

Jordbruksverket

Främsta aktiviteten just nu är att få en bra struktur på hur medlen till programmet som beslutas om i budgetproppen ska nå ut på ett bra sätt. Vi måste också med hjälp av programrådet förbereda budgeten för 2004 och 2005.

3 Verksamhetsredovisning

Rapporten för 2001 kommer att tryckas i slutet av oktober eller början av november. Det har varit rätt svårt att få in uppgifter och en bättring krävs. Målet bör vara att nästa årsrapport trycks i maj. Årsredovisningarna från aktörerna för 2002 ska därför komma in till Jordbruksverket innan nästa programrådsmöte. Förslag på vad som ska redovisas lite mer ingående bör komma innan

programrådsmötet och allra senast bestämmas då. Anvisningar om årsredovisningen kommer senare.

I rapporten för 2001 finns förslag på olika åtgärds mål. Nästa programrådsmöte bör ta upp detta som en punkt. Synpunkter på nämnda förslag på åtgärds mål och även nya förslag är välkomna innan dess.

4 Budget 2003

I årets budgetproposition föreslås att POM ska tilldelas nästan 4 miljoner. Pengarna kommer troligen att öronmärkas i Jordbruksverkets regleringsbrev enligt det underlag Jordbruksverket tillsammans med programrådet lämnade till Jordbruksdepartementet 15 mars. Det innebär att pengarna ska gå till en nationell samling på Balsgård, en genbankskuratorstjänst, inventeringen av kulturväxter samt till klonarkiven i form av ersättning för mandatsortansvar.

Mandatsortsansvar

Under förra programrådsmötet bestämdes att Jordbruksverket med hjälp av NGB skulle göra ett utkast till vilka kriterier som klonarkiven måste uppfylla för att få medel för mandatsorter. Samtidigt skulle NGB göra en lista på vilket klonarkiv som har ansvar för vilken mandatsort.

Syftet är i första hand att det ska finnas en säkerhet i bevarandet av frukt och bär, det vill säga att det finns ett säkerhetssystem mellan nationella samlingen i Balsgård och klonarkiven. Men syftet är också att uppmärksamma de lokala klonarkivens betydelse ur pedagogisk och kulturhistorisk synvinkel och att ge de lokala finansierarna ett motiv att fortsätta finansieringen av klonarkiven.

Ett utkast på vilka kriterier som ska ställas för att få pengar hade delats ut till programrådet före mötet. Rådet tog upp flera synpunkter på detta som bör beaktas. Förutom direkta förslag på ändringar i texten framfördes även följande:

- Ett mandatsortsansvar innebär att aktuellt klonarkivet ansvarar för två träd. Detta behöver inte innebära att träden står på samma ställe.
- Det finns olika klonvarianter av samma äpplesort (Åkerö, Gravensteiner, Ingrid Marie är sorter som finns i flera typer). Det måste klargöras vilken variant som ska gälla.
- Kravet på sjukdomsfritt material eller inte är en svår fråga. Det kan uppstå problem om vi kräver helt friska träd. Exempelvis finns Brunstorp i ett naturreservat där kemiska bekämpningsmedel inte får användas.
- Sortägarfrågan får inte glömmas bort.
- Syftet med just mandatsorterna måste klargöras tydligare. Produktionsträd eller långlivade träd, träd som uttrycker sorttypiska drag eller träd som utvecklas efter omgivning och omständigheter.
- Kriterierna bör omfatta att träden ska vara tillgängliga och kunna nyttjas, inom vad som är rimligt för trädet och klonarkivet och med tanke på eventuell sortägare.

- För klonarkiven är det mycket positivt att de blir uppmärksammade genom att bidrag lämnas till verksamheten.

Ett nytt mer genomarbetat utkast kommer senare där rådets synpunkter är uppmärksammade.

Balsgård

Problemen vid Balsgård har utretts under två års tid och SLU har haft en omfattande diskussion med näringen, främst GRO, departement och många organisationer. Vid Balsgård finns 76 ha mark och en långsiktig basverksamhet behöver utvecklas. Miniförslaget för att kunna driva verksamheten vidare (förutom genbanksverksamheten) ligger på 10 miljoner kronor. Ungefär hälften av detta kan täckas genom SLUs egen finansiering inriktad på forskning och utbildning. De resterande medlen skulle täckas genom en samfinansiering mellan staten, näringen och berörd industri. En hemställan har sänts till Jordbruksdepartementet om ett kollektivt program som skulle kunna administreras av Formas. SLU föreslås bli huvudman i det kollektiva programmet. Om organisationen går i lås skulle även den nationella genbankssamlingen för frukt och bär ingå i organisationen.

Gensbankskuratortjänsten

Ett utkast till en beskrivning av formen för tjänsten och dess innehåll hade lämnats till programrådet innan mötet. Tjänstens utformning och finansiering är inte helt klarlagd och det är inte avgjort vem som ska ha arbetsgivaransvaret. En annan oklarhet är deadline för tillsättningen av tjänsten.

Vid förra programrådsmötet kom förslaget upp att testa om det skulle gå att lägga detta på Elitplantstationen. Möjligheten finns och Elitplantstationen kommer inte att säga nej om en officiell förfrågan kommer.

Andra förslag som kommit upp förut är SLU, NGB, CBM, Fredriksdal och Jordbruksverket. CBM ansågs som olämplig främst med tanke på att den huvudsakliga verksamheten finns i Uppsala. NGB diskuterades åter men ansågs vara olämplig på grund av de anställningsvillkor som råder där (max 4+4år). Om det ordnar sig med Balsgård är SLU åter ett alternativ för att ta huvudmannaskapet. SLU kan också fylla upp tjänsten till en heltid.

Fler idéer på extern finansiering än uppdrag från NGB bör också vara något att undersöka. Synpunkter kom också på tjänstens innehåll. Ett omarbetat utkast skickas till programrådet senare.

Inventeringen

Fröuppropet fortsätter. Det har varit ett stort massmediaintresse. Det är dock inte genom massmedia man nått ut till dem som kommit med intressanta rapporter. En tolkning av detta kan vara att de som nås med breda utrop redan tidigare har svarat. Lokala förfrågningar har gett mer. Lena Nygårds som samordnar

Fröuppropet har vid det här laget fått ett stort kontaktnät. Det har kommit in 35-40 rapporter, mest från privatpersoner. Rapporterna rör sig om äldre frösamlingar. Lokalsorter av baljväxter och kålrot har hittats. Annat material som kommit in har varit redan känt och inte inhemskt. För grönsakerna har det varit tämligen lätt att avgöra om sorten redan är känd. På prydnadsväxtsidan saknas referenser i mycket större omfattning.

Perenninventeringen är i startgroparna. Det gäller först inventering av klassiska rabattperenner. Förhoppningsvis kommer Rune Bengtsson att hålla i denna. Starten sker med Älvsjömässan och södra Sverige inventeras först. Två examensarbetare kommer att kopplas till denna inventering.

På grund av osäkerheten i budgetfrågan har utbildningsinsatserna under året stått still. Våren kommer därför att bli tämligen hektisk. På frukt- och bärsidan är arbetet med att hitta kunnigt folk redan på gång.

6 Öka engagemanget

Det har kommit signaler, främst från de botaniska trädgårdarna och friluftsmuseerna, om att det är svårt att hinna med att arbeta med de växtgenetiska resurserna. Det finns bland annat dålig förståelse i ledningen för dessa organisationer för att denna verksamhet kräver långsiktighet. Arbetet med växtgenetiska resurser är av sådan natur att det måste ingå i basverksamheten och inte bestå av tillfälliga projekt. Dessutom måste behovet av resurser i form av personer uppmärksammas. Det hjälper inte att få mer pengar till en verksamhet om det innebär att samma person både ska göra detta plus det ordinarie arbetet.

För att uppmärksamma detta föreslår samordnarna att en intern workshop ska hållas om vad POM är. Det gäller att bjuda in ledande personer inom berörda institutioner och få dessa med på noterna. Ett lämpligt tillfälle är i samband med Älvsjömässan till våren.

Samordnarna vill snarast ha in förslag från programrådets ledamöter på vilka som ska bjudas in och förslag på vad workshopen ska erbjuda dessa. Det gäller att statusen att vara med på workshopen blir hög.

7 Information

Listserver

Efter förra mötet ordnades en listserver för diskussioner om växtgenetiska resurser på www.ngb.se/lists/pom. Ingen utom Jens har anmält sig.

Frågan som kom upp under mötet var om servern ska vara intern eller till för alla. Det finns ett behov att diskutera frågor utan att allt för många är med och utan att gå vägen via Jordbruksverket eller samordnarna. Därför föreslogs att servern skulle vara sluten.

Å andra sidan så kan det finnas behov av att studenter och andra intresserade utanför programrådets krets kan få ställa frågor om växtgenetiska resurser eller

ge information om möten etc. som berör området. Det är därför av intresse att ha en mer öppen sida också.

Samordnarinformation

Information om vad som händer för tillfället efterlystes också. Därför föreslogs att samordnarna sänder ut ett månadsbrev om vad som är på gång eller vad som har hänt under den gångna månaden. Till att börja med är det lämpligast att detta går till programrådets ledamöter. I ett senare skede bör detta brev hamna på endera servern.

Workshop

Tidigare år har samordnarna ordnat workshop med olika teman på hösten. Dessa möten har varit mycket givande. I år har ingen sådan planerats.

Samordnarna efterlyser synpunkter om det finns behov av en sådan även i år. Tema skulle i så fall eventuellt vara "Vad gör vi med gammalt frö?" eller "Molekylära markörer". Då tiden är knapp för planering av en workshop måste samordnarna snarast få besked från programrådets ledamöter om de anser att detta är lämpligt och i så fall vad innehållet bör vara. Synpunkter på mötets längd efterlyses också.

Även om det inte blir någon workshop i år vill samordnarna veta om programrådet tycker att en workshop bör bli tradition kommande år.

Forskningsprojekt

SKUD och rosa/pelargon/narcissprojektet går ut.

Nya Formasprojekt på gång bland annat fortsätter narcisserna. Även ett äppleprojekt är på gång.

Pengar till fröuppropet har sökts hos SLF inom trädgårdsanknuten forskning.

EU-pengar har sökts för ett projekt som tar upp urartning hos korsbefruktare.

Ett projekt om namnstandarder för plantskolematerial inom Europa är på gång.

Europeiskt seminarium om nationella program

Den 24-26 april kommer ett seminarium om nationella program att hållas i Alnarp. Första anmälningssomgången är avslutad och ett 90-tal anmälningar har kommit in. Målet är ca 3 deltagare per land. Mötet kommer att hållas som ett Öppet Forum.

Trädgårdar och Parker

En broschyr om den biologiska mångfalden i trädgårdar och parker kommer att ges ut av Jordbruksverket. Broschyren skickas ut till programrådet.

Älvsjömässan

Den 27-30 mars kommer Trädgårdsmässan i Älvsjö. Anmäl gärna till Göran om det finns idéer.

Nästa möte

Nästa möte kommer att hållas i Fredriksdals friluftsmuseum den 8 april.